

Louise Boije af Gennäs

Doelgericht

Deel 3 van de Resistance-trilogie

Karakter Uitgevers B.V.

1

Mijn moeder stond in haar lichtblauwe badjas in de keuken en zette koffie, waardoor zich een heerlijke geur verspreidde. Mijn vader kwam met rode wangen binnen na een ronde langlaufen over het Venaspoor. De damp sloeg van hem af. Achter het raam scheen de zon stralend boven het met sneeuw bedekte Örebro, de thermometer gaf min vijf graden aan en het hele tafereel leek afkomstig uit een sprookje van Elsa Beskow. Ik zat bij de keukentafel en at mijn pap, terwijl Lina op de vloer met onze katten Esmeralda speelde.

‘Sara,’ zei mijn vader. ‘Ga je mee voor een ronde over het Venaspoor? Dat is niet alleen goed voor je lichaam, maar ook voor je ziel.’

Ik keek naar mijn vader, die vriendelijk glimlachte, en wist dat hij dolblij zou zijn als ik met hem meeding. We zouden de zon in onze rug hebben, de kou zou in onze wangen bijten, de lucht zou fris zijn en we zouden een tempo aanhouden dat we beiden konden volhouden en waarbij we tegelijkertijd konden genieten van het fantastische winterlandschap met de blauwe schaduwen op de spierwitte, fonkelende sneeuw.

‘Ja,’ antwoordde ik. ‘Ik ga met je mee, papa.’

Ik stond op van de keukentafel, pakte mijn jack en trok de rode Lovikka-wanten aan die Torstens vrouw Kerstin voor me had gebreid. Op dat moment veranderde alles. De hemel achter het raam werd donker en vulde zich met paarse onweerswolken. De sneeuw was vervangen door striemende regen die tegen de ramen sloeg. Lina en de katten waren verdwenen, en toen mijn moeder zich naar me omdraaide zag ik haar vriendelijke, lichte ogen onder het krullende, bruine haar niet meer.

Waar haar ogen hadden gezeten, zaten nu twee lege gaten in een grijnzende schedel.

Ik draaide me door paniek bevangen naar mijn vader om. Zijn ogen zagen er normaal uit en hij opende zijn mond om iets te zeggen, maar in plaats van woorden kwam er een donkere windvlaag uit zijn mondholte, gevolgd door lichtgrijze as die door de kamer wervelde, en ik zag dat mijn vader geen tanden meer had.

Vervolgens wierp Micke zich op me en ik schreeuwde.

Ik stond bij het raam en keek naar het nachtelijke Nytorget terwijl ik een glas water dronk en wachtte tot mijn hartslag weer rustig was geworden. Uit Lina's kamer kwamen geen geluiden; ik had haar deze keer blijkbaar niet wakker gemaakt. Onze kleine keuken bood uitzicht op het plein, dat er kalm en vredig uitzag. De herfst was begonnen, ook al vielen de bladeren nog niet van de bomen. Een eenzame wandelaar die zijn pitbull uitliet bewoog zich in en uit de lichtbundels van de straatlantaarns.

Ik had de hele zomer niets van BSV gehoord.

Na het plotselinge overlijden van Johan en mijn moeder aan het eind van het voorjaar was ik wekenlang nauwelijks aanspreekbaar geweest. Eerst had ik bijna een week in het ziekenhuis gelegen en vervolgens was Sally met me meegegaan naar Örebro, waar ik bij Ann-Britt en haar gezin had gelogeed. Ik was in staat geweest om aanwezig te zijn bij mijn moeders begrafenis op kerkhof Norra, maar daar herinnerde ik me bijna niets van. Ann-Britt had op een fantastische manier voor me gezorgd, had me in bed gestopt, had eten voor me gekookt en had me als een spook door het huis en de tuin laten rondzwerven terwijl ik herkauwde wat er was gebeurd. In het begin huilde ik helemaal niet, maar langzamerhand – naarmate ik weer begon te praten – kwamen de tranen. Ann-Britt luisterde telkens weer naar me, en dat deden Sally en Andreas ook als ze op bezoek kwamen.

Tegen juli begon ik mezelf te herhalen en werd ik me ervan bewust dat ik een zusje had dat zich ook afschuwelijk voelde. Het was alsof ik

uit een luchtbel stapte. Ik besepte nu pas hoe moeilijk het geweest moest zijn voor Lina, die eerst haar geliefde paard was kwijtgeraakt en daarna zonder waarschuwing vooraf onze moeder, nauwelijks een jaar nadat onze vader was gestorven. Lina logeerde ook bij Ann-Britt, maar ik was me nauwelijks bewust van haar bestaan. De gebeurtenissen van het afgelopen jaar hadden veel van me gevegd en nu eiste de stress zijn tol.

In juli begon ik normaler te functioneren en kon ik er langzamerhand voor Lina zijn. Tot mijn verbazing merkte ik echter dat Lina's reactie tegenovergesteld was aan die van mij. Ze was niet ingestort, hoewel ze daar alle reden voor had gehad. In plaats daarvan had ze een muur om zich heen opgetrokken en niemand wist wat zich daarachter afspeelde. Ann-Britt keek me hulpeloos aan. 'Ze huilt niet,' zei ze zachtjes. 'Ik weet niet wat ik moet doen.'

Ik probeerde met Lina te praten, maar zonder succes. Ze keek naar me met een hardere blik dan vroeger en weigerde over haar gevoelens te praten. 'Rust jij maar uit,' zei ze tegen me. 'Dat heb je nodig.'

Dus rustte ik uit. Mijn fysieke en mentale krachten begonnen terug te keren, maar gevoelsmatig bevond ik me op een dieptepunt. De dood van mijn moeder was onbegrijpelijk voor me. Niet het feit dat het was gebeurd: dat begreep ik en ik had er ook een vermoeden van hoe het was gebeurd, ook al had ik het nog niet aangekund om die kwestie aan te pakken. Maar dat mijn moeder wég was, dat ze er niet meer was en ik nooit meer met haar zou kunnen praten, dat was onbegrijpelijk.

Tijdens lange wandelingen door de stad – terwijl alle anderen lagen te zonnen bij het Alnängs-zwembad en de extreme zomerwarmte Örebro zo in zijn greep hield dat het universiteitsziekenhuis operaties moest uitstellen – bekeek ik de onbeantwoorde vragen van alle kanten. Nadat mijn vader ruim een jaar geleden was overleden, had ik extreme dingen meegemaakt, maar ik had er nog steeds geen idee van wie me achtervolgden en wat ze wilden.

In gedachten ging ik terug naar alles wat ik had meegemaakt, en hoe meer ik erover nadacht, hoe onwaarschijnlijker het allemaal leek. 's Nachts lag ik te woelen in mijn bed, of ik zat in de tuin om af te koelen. De branden in de omringende bossen leken symbool te staan voor

mijn innerlijk: een verwoest landschap dat nergens geschikt voor was. Wat er gebeurd was, was zinloos geweest.

Als het zo is dat de ziel van de mens het vermogen heeft om onaangename kennis te verdringen teneinde te genezen, dan was dat wat mijn ziel deed: de verschrikkingen goedpraten en alternatieve verklaringen zoeken voor wat er gebeurd was. Ik begon te begrijpen dat we blootgesteld kunnen worden aan oorlog, martelingen en onmenselijke verliezen en toch verder kunnen leven omdat ons overlevingsinstinct zo krachtig is dat we zelfs onze herinneringen manipuleren om verder te kunnen leven.

Eind juli had ik de gebeurtenissen zo vaak doorgenomen dat ik er genoeg van begon te krijgen en had ik een aantal beslissingen genomen. Bsv bestond niet echt.

Het kon een reactie op de dood van mijn vader zijn, omdat het verdriet me te veel was geworden, waardoor ik me bepaalde dingen had verbeeld en andere dingen had uitvergroot. Ik had psychologische artikelen gelezen over *screen memories*, herinneringen die waren verzonnen om een situatie te verbergen die te zwaar was om te dragen. Mijn hersenen hadden een heleboel situaties en gebeurtenissen verzonnen om het onbegrijpelijke te verklaren: dat mijn geliefde vader bij een brand in onze vakantiewoning was omgekomen.

Ik had ook bedacht dat ik psychisch uit mijn evenwicht was, me misschien zelfs op de rand van een psychose bevond, en dat ik me daardoor dingen had ingebeeld die nooit waren gebeurd.

Had Bella echt bestaan of was zij ook een product van mijn fantasie?

Hadden al die onverklaarbare gebeurtenissen echt plaatsgevonden of hadden mijn hersenen ze geconstrueerd?

Ik wist dat onderzoek had aangetoond dat er een 'venster' in een mensenleven was waarbinnen schizofrenie uitbrak, ergens tussen het twintigste en vijfentwintigste levensjaar. Ik was vijfentwintig en het patroon leek te kloppen. De vraag was of ik daar hulp voor moest gaan zoeken of dat het besef over mijn mogelijke ziektebeeld een teken was dat ik aan de beterende hand was.

Als Bsv echt bestond, waarom hadden ze dan tijdens de zomer geen contact opgenomen?

Hoe ik ook tussen mijn spullen zocht, ik kon niet een van de zegels met de letters BSV en het wapenschild met de drie kroontjes vinden, hoewel ik dacht dat ik ze heel vaak had gezien.

Waar waren de briefjes gebleven?

Hadden ze in werkelijkheid nooit bestaan?

Een stemmetje binnen in me protesteerde daartegen en zei dat ik al die afschuwelijke gebeurtenissen wel degelijk had meegemaakt, maar ik deed mijn best om dat het zwijgen op te leggen.

In augustus regelde ik de praktische zaken. Sally en Andreas hielpen me om het appartement in Kungsholmen te verkopen en vonden een driekamerappartement in de Skånegatan bij het Nytorget voor me. Het was peperduur, maar met de verkoop van mijn appartement en mijn deel van de erfenis van mijn moeder had ik er niet alleen voldoende geld voor, maar hield ik zelfs veel geld over. Sally deed uit mijn naam een bod en dat werd geaccepteerd. Het belangrijkste was om zo snel mogelijk een nieuw huis voor Lina en mij te hebben, zodat ze verder kon met haar leven en zich niet in haar verdriet zou begraven, en ik wilde niet naar Östermalm of Kungsholmen terug. Het Nytorget in Söder was perfect. Bovendien hielden we de auto van mijn moeder, zodat we gemakkelijk naar Örebro toe konden als we dat wilden.

Ann-Britt hielp ons de hele zomer met spullen inpakken en opslaan. Lina en ik waren nog niet in staat om dingen weg te gooien, maar we wilden niet dat de villa leeg zou blijven staan. We waren het er helemaal over eens dat we een punt achter onze jeugd moesten zetten en in Stockholm samen met een schone lei zouden beginnen, ook al was het een verschrikkelijk gevoel om de woning waarin we onze jeugd hadden doorgebracht te verkopen. Lina had echter gezegd dat we, als we het niet deden, de hele tijd naar Örebro terug moesten om de lege villa te onderhouden, en dat het telkens als we het huis betraden zou zijn alsof we de korst van een wond openkrabden.

Ann-Britt had een groot netwerk met contacten en het duurde maar een paar weken voordat twee belangstellende gezinnen tegen elkaar op-

boden. Het leukste gezin won en Lina en ik tekenden het koopcontract met een combinatie van opluchting en verdriet. Toen we de deur voor het laatst op slot deden huilden we allebei, maar daarna kreeg het gevoel van opluchting de overhand. Het zou fijn zijn om niet voortdurend te worden bestormd door onze herinneringen.

Een overschot aan geld had nog nooit zo oninteressant geleken, maar Sally hielp me om het in aandelen en beleggingsfondsen te beleggen.

‘Je bent nu een rijke vrouw,’ zei ze vrolijk. ‘Dat is niet gek, of wel soms?’

Mijn majoor in het leger had, ondanks zijn reputatie dat hij zelf nooit uitgeput of ziek was, veel begrip voor de situatie en had mijn aanstelling naar begin september verplaatst. Hij had me nog meer tijd aangeboden, maar dat wilde ik niet. Het was tijd om aan mijn nieuwe baan te beginnen.

Lina had zich aangemeld voor een aantal studies aan de universiteit van Stockholm en was voor twee ervan aangenomen: een studie ideeëngeschiedenis en een studie literatuur. Ik wist niet of het haar zou lukken om al zo snel weer te studeren, maar ze had geen baan en het was niet goed om rond te hangen. Aan de universiteit kon ze nieuwe vrienden maken en kon ze langzamerhand alle verschrikkelijke dingen die ze had meegemaakt verwerken.

Ik had geprobeerd om haar zo ver te krijgen dat ze weer ging rijden, maar Lina had met de nieuwe, doordringende blik naar me gekeken. ‘Ik ga nooit meer op een paard zitten,’ zei ze. ‘Er zal nooit meer een paard zoals Salome zijn.’

In die periode vond de eindspurt van de verkiezingstijd eveneens plaats, met voortdurende opiniepeilingen, vraagg gesprekken met politici en debatten tussen partijleiders, maar ik had nog nooit zo weinig belangstelling voor politiek gehad. De verkiezingen waren al over een week, maar ik had nog steeds niet besloten op welke partij ik zou stemmen.

In het ergste geval zou ik een lootje kunnen trekken.

Nu keek ik midden in de nacht naar het Nytorget. De wandelaar met de pitbull was verdwenen en er was geen mens op straat. Op het terras bewoog echter iets: ratten. Twee grote ratten snuffelden rond tafels en stoelen. Het was een geluk dat Sally hier niet was.

De digitale klok op het fornuis stond op 03.45. De nachtmerries raak-

te ik niet kwijt, ongeacht de vraag of BSV daadwerkelijk bestond of alleen maar een product van mijn fantasie was, maar om halfzeven zou mijn wekker afgaan.

Ik zuchtte, zette het glas neer en liep naar mijn slaapkamer terug.

‘Welkom op de meest fantastische afdeling van het Defensiehoofdkwartier, oftewel het HK,’ zei Therese met een uitdruktingsloos gezicht, waarna ze me een slap handje gaf.

Het was mijn eerste werkdag op de postafdeling. Therese, een knap meisje met donker haar en lichtblauwe ogen, leidde me rond op de parterre, stelde me aan mijn collega’s voor en liet zien waar de kantine en de toiletten waren. Vervolgens ging ik achter mijn bureau zitten in een kamer die ik met Therese en twee anderen deelde, waar ik de inkomende en uitgaande post zou verwerken.

Na de twee veeleisende banen bij PR- en evenementenbureau Perfect Match en adviesbureau McKinsey voelde het als een flinke stap terug om me bezig te houden met het sorteren van de post, maar de majoor had me daar al voor gewaarschuwd. Ik had hem zelf gevraagd om een baan bij defensie voor me te vinden, ongeacht het niveau. Ik had zelf nee gezegd tegen een aanzienlijk glamoureuze en beter betaalde proeftijd van zes maanden bij McKinsey.

Mijn tijd daar was in een dichte mist gehuld.

Was Johan echt vermoord?

In mijn herinnering was hij mijn absolute droomman: ik zou waarschijnlijk nooit meer zo’n fantastische, slimme en grappige man als Johan ontmoeten.

Had ik de details rond zijn dood verzonnen in een poging om beter om te kunnen gaan met het verdriet?

Was hij door een natuurlijke oorzaak overleden en had ik geweigerd dat te accepteren?

Was ik bezig gek te worden?

Deze en andere retorische vragen passeerden in mijn hersenen de revue terwijl ik die eerste week brieven opende, in groene mappen stopte

en ervoor zorgde dat ze de juiste afdeling in het gebouw bereikten. 's Avonds haastte ik me naar huis, at, waste af en sliep, waarna het de volgende dag opnieuw begon.

Aan het eind van de week probeerde ik mijn situatie samen te vatten. Het werk was ongelooflijk saai. Mijn collega's waren ook niet bepaald interessant. Klas, Sture en Therese waren alle drie heel anders. Ze waren allemaal in de dertig en niemand leek contact met elkaar of met mij te willen. Ik had de eerste dagen afwisselend met allemaal geluncht en had geprobeerd met ze te praten, maar dat was moeizaam gegaan.

Therese had net als ik de militaire basisopleiding gevolgd, maar ze hield niet van het militaristische karakter en was in principe een pacifist. Klas, een lange en magere man in kostuum, was afgestudeerd als econoom, maar had moeite gehad om een baan te vinden en had deze baan voorlopig genomen. Klas had net als ik een kat, maar dat was het enige positieve aan hem. Sture, een mooie man met een brede glimlach die ik in eerste instantie als vriendelijk interpreteerde, beschouwde mijn uitnodiging om samen te lunchen als een heel ander soort uitnodiging en kwam met oneerbare voorstellen. Na een paar dagen vertelde ik hem bij het kopieerapparaat in duidelijke bewoordingen dat ik geen belangstelling voor hem had en daarna negeerde hij me volkomen.

Als dit een indicatie was van hoe het eraan toeging binnen de Zweedse krijgsmacht, dan waren de omstandigheden daar nogal somber stemmend. Toen ik op donderdagavond thuiskwam bekeek ik mijn vaders map met teksten over het leger. Het was de eerste keer sinds het einde van het voorjaar dat ik in zijn mappen keek, en de tekst die ik las was niet bepaald opbeurend.

Het leger – hoe kon het zo misgaan?

Onze regeringspartijen beschuldigen elkaar van nalatigheid voor wat betreft het investeren in ons leger. Enigszins onbeholpen voeren we de dienstplicht weer in en selecteren we een handjevol jongeren voor een opleiding.

Het blijft echter doodstil voor wat betreft de oorzaken van het feit dat we ons in deze onrustige wereld in een precaire veiligheidssituatie bevinden. [...]

In 2006 was de operatie om Zweden te ontwapenen voltooid, wat schijnbaar met behulp van een volledige partijpolitieke consensus had plaatsgevonden. Wat was er gebeurd? Onze krijgsmacht bestond uit twee delen die volkomen afhankelijk van elkaar waren, gebouwen en materieel.

Tijdens de naoorlogse jaren had de krijgsmacht de capaciteit om in diverse stappen 800.000 man in te zetten. Daarna werd niet alleen de dienstplicht afgeschaft, maar werden eveneens honderden gebouwen en wapensystemen met een aanschafwaarde van honderden miljarden (!) kronen afgestoten. Wat overbleef was een vleugellamme luchtmacht zonder luchtgevechtseenheden en vliegbases.

Het duurde niet lang voordat het Defensiehoofdkwartier alarm sloeg omdat Gotland geen verdediging meer had. Alle complexen waren afgebroken of voor een zacht prijsje van de hand gedaan, net als in de rest van het land. Langzaam begon de ommezwaai met het opnieuw invoeren van de dienstplicht. Het probleem is alleen dat gebouwen, materieel en competentie verdwenen zijn zonder dat daar een politiek debat over is geweest.

De vraag die nu onwillekeurig opkomt is of dit opnieuw kan gebeuren. Welke regelgeving legitimeert zo'n ongeëvenaarde kapitaalvernietiging en verschuiving van doctrine zonder de opdrachtgever, het Zweedse volk, te consulteren? Wie van de verantwoordelijken is principieel genoeg om zijn aandeel in deze misdaad toe te geven? 'Ik was erbij, ik had het mis.' Dit is geen vraag, het is een uitdaging.

/ Arvid Eklund, ingezonden brief in Borås Tidning, 25-10-2017

